

ONDRÁČEK Z DÁRKU PRO PUTINA: NECHCETE UPRCHLÍKY? POMÁHEJTE UKRAJINĚ

REFLEX

ROZHOVOR

NACIONALISMUS
NÁS PŘIVEDL
DO VŠECH
KATASTROF

CÍSAŘ, KTERÝ NEBYL

KAREL HABSBURSKÝ, VNUK POSLEDNÍHO
RAKOUSKÉHO CÍSAŘE A ČESKÉHO KRÁLE

30. DUBNA 2026 | 64 Kč | 2,89 € | WWW.REFLEX.CZ

18

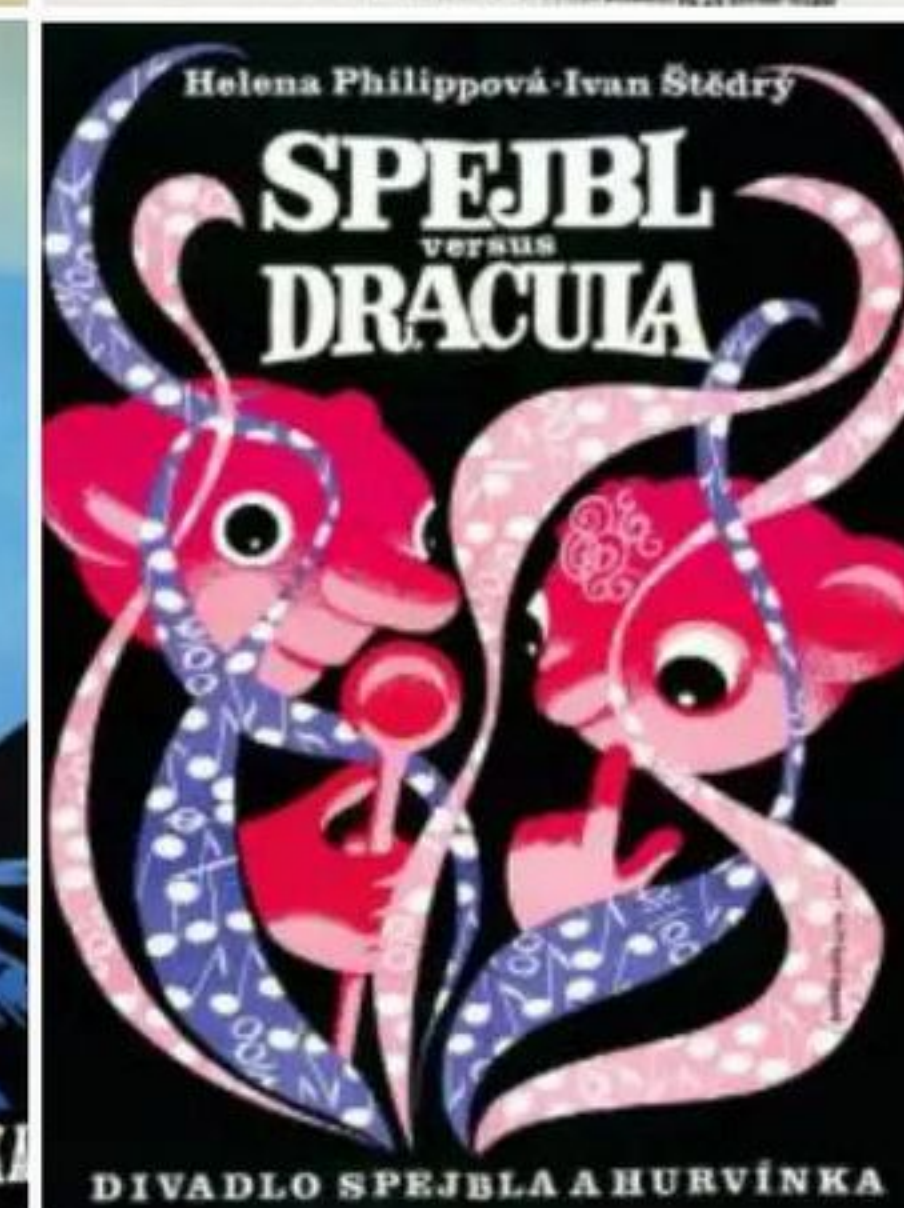
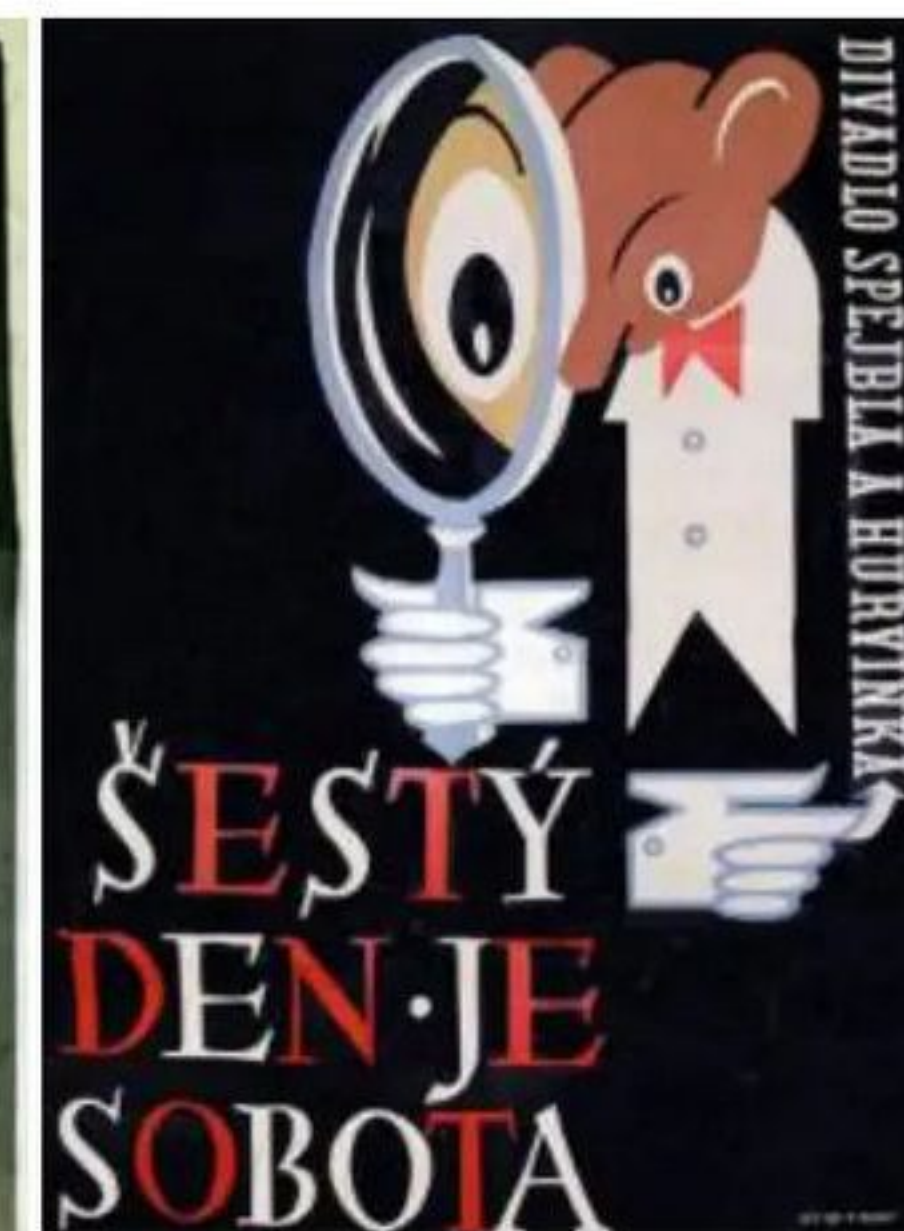
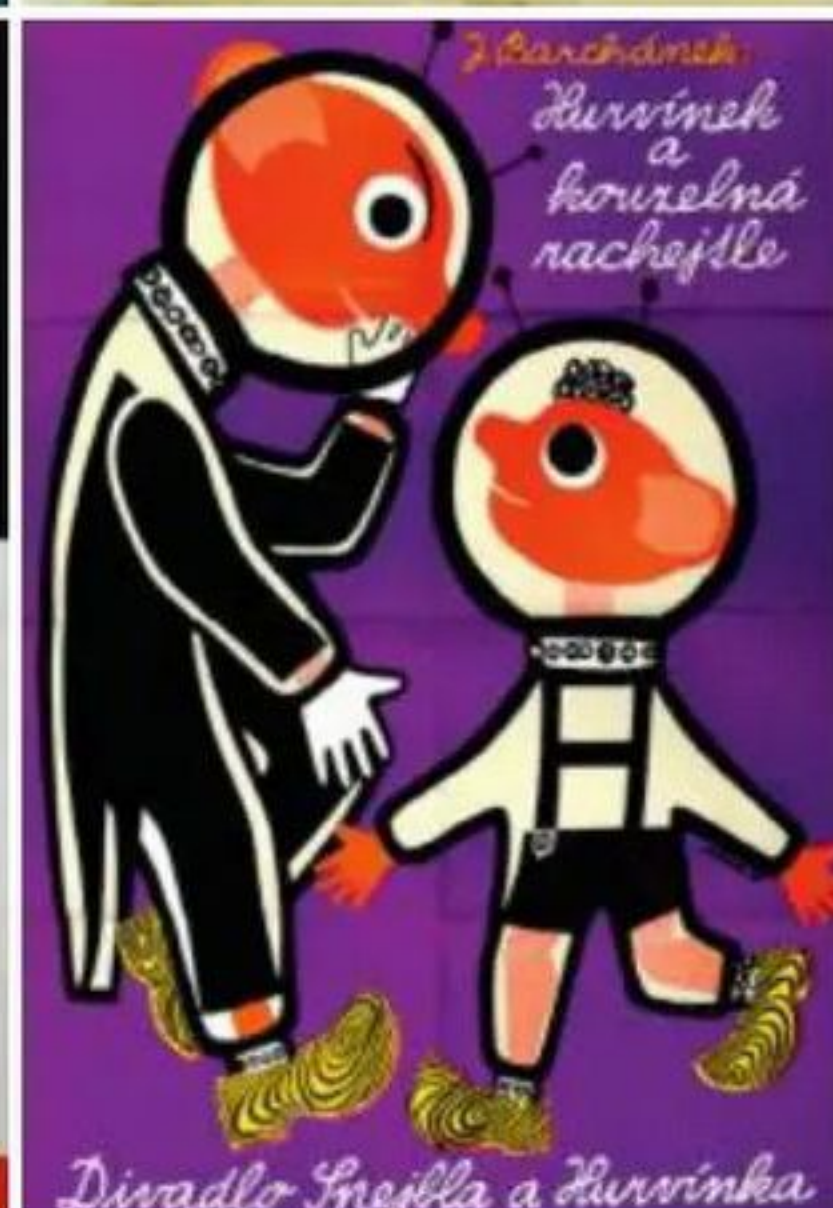
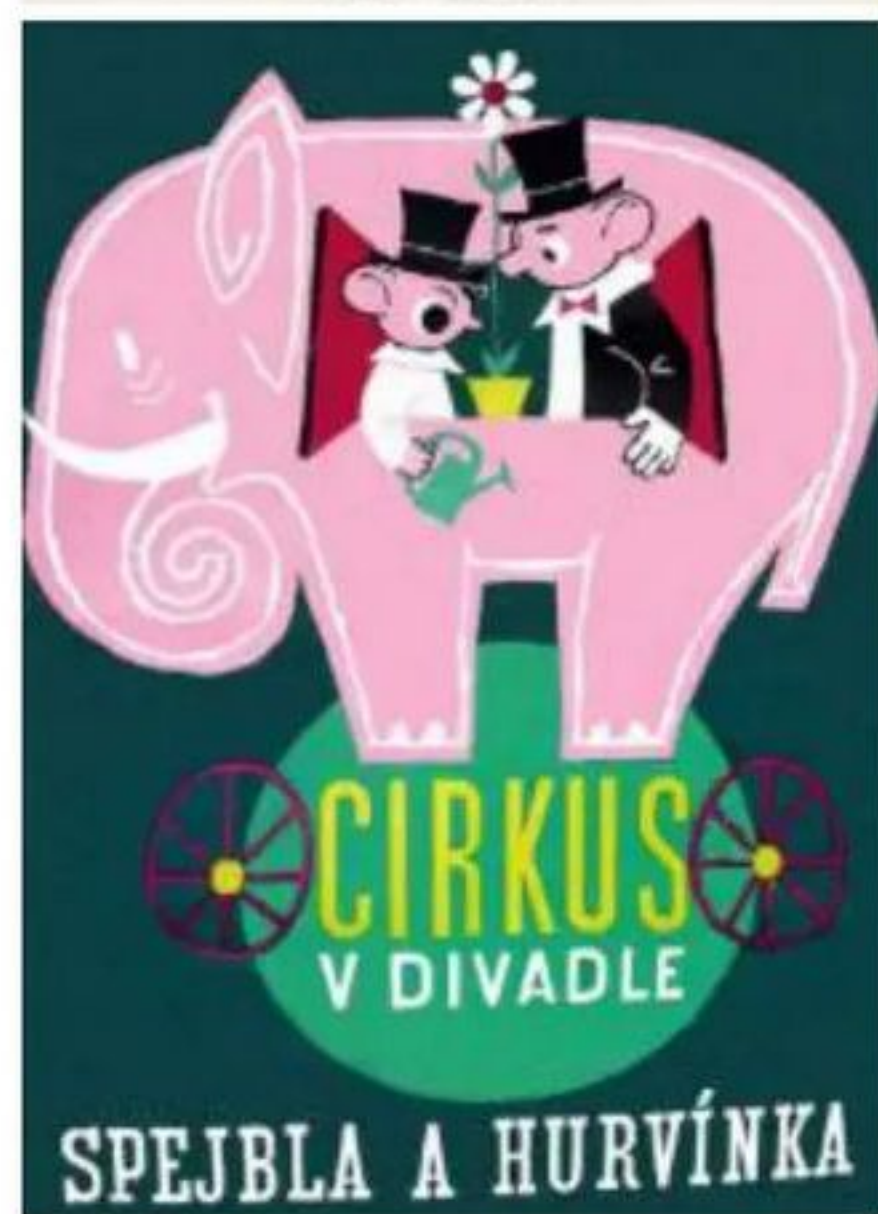

HURVÍNEK

Hurvínkovo „Chá chá“ nebo „Dóóbrýý déén“, doprovázené koulením dřevěných očí, zní v hlavě už několikáté generaci dětí. Nedávno rekonstruovaná loutková scéna v pražských Dejvicích hlásí neustále vyprodáno – i po sto letech Hurvínek zkrátka pořád táhne. Kde se vůbec vzal a kam se za tu dobu posunul?

TEXT KLÁRA ČIKAROVÁ FOTO ARCHÍV D S+H

Původně Hurvínk vznikl jako parták pro Spejbla, o šest let staršího, který jako loutka doplňoval plzeňského Kašpárka. Se svým nynějším „taťulou“ měl vést dialog a nahrávat mu na jeho repliky. Autor obou loutek Josef Skupa (1892–1957) si Hurvínka představoval jako Spejblova mladšího kolegu – jeho nezbedným synkem a hlavní postavou příběhů se stal až postupně s tím, jak si to žádalo publikum. „Diváci si Hurvínka natolik oblíbili, že si to, aby byl Spejblovým synem, sami prosadili,“ připomíná současný umělecký ředitel Divadla Spejbla a Hurvínka David Janošek. Nahrálo tomu podle něj i ustrojení loutky – rozverně kšandy a krátké kalhoty oproti fraku usedlého pána značily nesmazatelný věkový rozdíl mezi oběma loutkami.

V pozadí toho, proč Hurvínk slaví úspěchy už sto let, vnímá David Janošek právě i tento generační střet ve vztahu mezi Spejblem a Hurvínkem. „Vůbec nejde o to, že jsou to loutky. Ale že to, co oni žijí, žijeme i my. A to se panu profesoru Skupovi ve své době povedlo úžasně vystihnout – a to jak stylizací vizuální, v podobě dokonale karikatury, tak i zábavným, dadaistickým, až surreálním myšlením,“ dodává. Spejbl a Hurvínk procházeli různými režimy a přestáli válku i komunismus díky svému humoru: „Mám pocit, že my Češi hodně vnímáme svět právě přes humor. Když přijde na lámání chleba, tak nám pomáhá zvládat krizové situace. A právě díky humoru a nadhledu se i Spejbl a Hurvínk zvládli obhájit v každé době,“ míní Janošek.

Z PLZNĚ DO DEJVIC

Loutku Hurvínka pro Josefa Skupu vyřezal synovec loutkáře Karla Noska, Gustav Nosek, jenž tehdy pracoval jako modelář Škodových závodů v Plzni. Poprvé vystoupila 2. května 1926 v zábavném přídavku večerního představení komedie Rudolfa Nešvery s názvem *Počestný*

Autor loutek Spejbla a Hurvínka Josef Skupa (1892–1957)

dům, a to ještě na scéně Loutkového divadla feriálních osad v Řemeslnické besedě v Plzni. Tam strakonický rodák Josef Skupa nastoupil v roce 1917 jako výtvarník.

Samostatné Divadlo Spejbla a Hurvínka založil Josef Skupa v Plzni v roce 1930. Šlo o vůbec první české profesionální loutkové divadlo a chodili do něj děti i dospělí. V témže roce ke Spejblovi a Hurvínkovi přibýli ještě pes Žeryk a také postava Máničky. V roce 1971 pak tuto partu doplnila Máničky „bábinka“ – paní Kateřina Hovorková.

Ke konci druhé světové války byl Josef Skupa vězněn v Drážďanech, kde se mu podařilo uprchnout z hořící budovy, když ji při bombardování zasáhli Američané. Po válce krátce působil v plzeňském rozhlase, ale přátelé jej přemluvili, aby se vrátil k loutkovému divadlu. Pro nový začátek si zvolil Prahu. Tam Divadlo Spejbla a Hurvínka původně sídlilo v Římské

ulici na Vinohradech a až teprve od roku 1995 na dnešním místě v Dejvicích.

DVĚ LOUTKY, JEDEN HLAS

Po zakladateli Josefu Skupovi divadlo zásadním způsobem formoval především Miloš Kirschner (1927 až 1996). Právě jemu Skupa na začátku 50. let začal kvůli vlastnímu špatnému – dravotnímu stavu přenechávat interpretaci loutky Hurvínka a v roce 1956 jej oficiálně prohlásil za svého pokračovatele. Po Kirschnerovi štafetu v interpretaci Hurvínka převzal v roce 1974 Martin Klásek, jenž s loutkou na divadelních prknech žil několik desítek let. V roce 2022 jej v roli Hurvínka vystřídal jeho nástupce

Ondřej Láznovský. Dnes je hlavním interpretem Hurvínka i Spejbla zároveň čtyřicetiletý Martin Trecha.

„Následujeme tradici v tom, že obě postavy – jak Spejbla, tak Hurvínka – vždy mluví jeden člověk. V současnosti na to máme velmi talentovaného kolegu Martina Trechu, který přišel do divadla před lety jen proto, že ho miloval, a ozval se s tím, že by tu chtěl pracovat. Předchozí vedení ho odmítlo, protože neměl zkušenosti, ale dovolili mu, aby se v divadle učil, a nyní je pro soubor obrovskou oporou,“ říká Janošek. Kromě Martina Trechy umí hlas Hurvínkovi a Spejblovi propůjčit také hudebník Jiří Škorpík.

POSILOVNA NA NITÍCH

Naučit se vodit a mluvit loutku Hurvínka jsou velmi náročné disciplíny, dispozice a talent k tomu rozhodně nemá každý. Ačkoliv to v rukou profesionálů vypadá, že se loutka hýbe sama, vyžaduje každý její pohyb řadu jemných impulsů. V celé republice umějí Hurvínka ovládat asi jen tři nebo čtyři lidé přesně tak, aby dělal charakteristické hurvínkovské pohyby. Sám David Janošek je jedním z nich: „Loutka sama o sobě váží asi tři kila a je zavěšena na šestnácti nitích. Každé představení je jako trénink v posilovně. Je to velká dřina, bolí z toho záda i ruce. Přirovnal bych to k baletu, kde si také všichni huntují těla, ale dělají to proto, že je to baví,“ říká umělecký šéf divadla. Hlavním, nejčastějším a dlouholetým loutkovodíčem Hurvínka je v současnosti Michal Barták. Občas ho vodí i sám jeho interpret Martin Trecha, v některých představeních také Michaela Jandlová nebo právě David Janošek.

Provedení loutek Hurvínka je ale mnoho. Běžně se v divadle hraje s Hurvínky tří základních velikostí, jež se volí dle inscenace a potřeb jednotlivých představení. S těmi největšími, takzvanými forbínovými loutkami, se hraje příznane před diváky tak, že loutkoherce stojí přímo za loutkou a vodi ji na krátkých nitích. Střední loutky se vodi na dlouhých, zhruba dvoumetrových nitích z takzvané lávky a používají se hlavně u dětských představení. A ty nejmenší loutky pak slouží k různým perspektivním trikům. „Máme ale třeba i hlavu Hurvínka v nadživotní velikosti, Spejbla v životní velikosti nebo pouze jejich masky,“ doplňuje Janošek s tím, že figury v nadživotní velikosti brzy přibudou také do zrekonstruovaného foyer divadla.

Loutky pro Divadlo Spejbla a Hurvínka v současnosti vyrábějí primárně dva řezbáři, Ivan Moravec a Antonín Müller, a několik dalších spolupracovníků. „Pokud mám čas, tak loutky řezbuji i já, spíše jsem ale předešlým tím, kdo je spravuje a servisuje, případně předělává a opravuje podle potřeb inscenace,“ dodává umělecký ředitel divadla.

HURVÍNEK JAKO ODRAZ DOBY

Další uměleckou osobností, která divadlo formovala, byla Helena Štáchová – interpretka Máničky a Bábinky. Ta vedení divadla převzala v 90. letech od svého životního partnera, Miloše Kirschnera. V současné době divadlo vede jejich dcera Denisa Kirschnerová. Ta s Hurvínkem žila už od narození. „Díky Hurvínkovi jsem na světě!“ říká a dnes vzpomíná, jak ji jako dítě formovalo, že s ním vyrůstala: „Přestože jsem věděla, že Hurvíněk je loutka, jeho příběhy a dobrodružství mě oslovovaly, jako by byl někdo živý.“

Hurvíněk je od svého zrození archetypem rošťáka, jen si podle toho, co unese doba, více troufá. „K taťaldovi si dnes občas dovolí i to, co by děti v realitě asi nemohly. A právě to je na Hurvínkovi dodnes tak baví,“ říká Janošek. Hurvíněk si podle něj vůči Spejblovi může dovolovat o mnoho více než dříve, je daleko zlobivější a vytváří většinu humorných situací. Spejbl je vůči jeho chování přitom tolerantní – podobně jako se tato hranice posouvá i u dnešních rodičů.

Postava Hurvínkovy maminky zůstává stále opředena tajemstvím

Hurvíněk je od svého zrození archetypem rošťáka

„Spejbl je podstatou své povahy popleta, ale časem se začal dostávat do polohy, kdy z něj Hurvíněk tak trochu už dělal hlupáka. To se teď snažíme zase vracet zpět,“ uvažuje o proměnách charakterů hlavních postav umělecký ředitel divadla.

Postava Hurvínkovy maminky, na niž se děti často vyptávají, zůstává stále opředena tajemstvím. Divadlo S+H má hned několik pohotových scénářů, jež na všetečné otázky diváků odpovídají. Podle toho nejlakoničtějšího je Hurvínkovou matkou lípa, protože je loutka vyřezána z lipového dřeva. Další verzi je, že Hurvíněk maminku nikdy nepoznal nebo že od ní odešla. „Máme ale i variantu ka-

baretní zpěvačka,“ směje se David Janošek.

Divadlo se stále snaží o to, aby byl Hurvíněk odrazem dnešní doby a toho, co v ní děti prožívají. To se projevuje ve formátu představení, která jsou více založena na situačním humoru než na pomalém vyprávění, i ve stylu mluvy: „Snažíme se o to, aby Hurvíněk mluvil stejným jazykem jako dnešní děti, aby k nim skutečně promlouval a nebraly jej jako obstarožní záležitost, která patří do muzea,“ říká Janošek. Sem tam se do Hurvínkových drzých replik proto vetře i nějaký anglicismus. „Snažíme se to ale držet na nějaké neutrální úrovni, abychom se nepodobili za každou cenu. Tento balanc hledáme znovu s každou inscenací.“

KOLIK ŘEČÍ UMÍŠ, TOLIKRÁT JSI HURVÍNEM

V éře Miloše Kirschnera fenomén Hurvínka přerostl hranice. „Traduje se historka, že když měl Miloš Kirschner jet poprvé do zahraničí, přišel za Josefem Skupou, který tou dobou ležel v nemocnici, a ptal se ho, jak mají Hurvínka hrát tak, aby mu lidé v cizině rozuměli. Skupa se prý na něj tehdy podíval a řekl mu: „Víš co!? Hraj si to, jak

chceš! Oni ti budou stejně hovno rozumět!“ vypráví Janošek. Ale s tím se Kirschner nesmířil. Řekl si, že jestliže má mít Hurvíněk úspěch i ve světě, diváci mu rozumět musejí, a proto se musí naučit mluvit jejich řečí.

První texty Kirschnerovi pomáhali překládat cestovatelé Zikmund a Hanzelka. „A on se je pak učil. Díky tomu, že byl dobře jazykově vybaven, pak zavedl tradici zahraničních zájezdů,“ říká Janošek. Dopusud Spejbl s Hurvínkem a ostatními postavami navštívili 33 zemí na čtyřech kontinentech a promluví již čtyřadvacet jazyky.

V posledních dvou měsících se hrál Hurvíněk anglicky v Americe a v dubnu navštívil i Japonsko. Herci se tak museli naučit představení v japonštině. Pro překlad vždy divadlo hledá rodilé mluvčí, kteří jsou ale zároveň divadelníci: „Jsou schopní na sebe vzít zodpovědnost za překlad i v tom, aby se nevytratil humor a zůstala myšlenka,“ vysvětluje Janošek. V posledním anglickém překladu, jenž se hrál v Americe, podle něj museli dávat pozor například i na genderové narážky a další křehká témata. „Museli jsme být velmi korektní. Měli jsme program nachystaný tak, jak se hraje běžně v Česku, ale když jsme na poslední generálku pozvali rodilé Američany, museli jsme text stříhat. Některé jejich reakce byly velmi šokující – a to se prosím bavíme jen o situaci, kdy si Hurvíněk dobíral Mániččiny zrzavé vlasy.“

NA ČERVENÉM KOBERCI

V púlce dubna se Hurvíněk vydal i do Tramtárie – a to na filmovém plátně. Snímek *Hurvíněk a Cesta do Tramtárie* je filmovou verzí divadelního představení z roku 2003, natočenou na několik kamer, dynamicky sestříhanou a obohacenou o speciální zvukové efekty. Je již několikátým zpracováním Hurvínka na filmovém plátně. Loni Bontonfilm uvedl snímek *Pohádky pro Hurvínka*, který bude letos součástí 66. ročníku *Zlín Film Festivalu*. V rámci festivalu ve Zlíně na Den dětí proběhne i velká oslava Hurvínkových narozenin v obchodním centru a multiplexu Zlaté jablko. Už o něco dříve, 28. května, se ale loutkový hrdina projde po červeném koberci, zahájí festival a převzme ocenění Zlatý střežník.

Loni divadlo natočilo unikátní 3D film do třistašedesátistupňové kupole pražského planetária, který se začal promítat v květnu

Miloš Kirschner během natáčení večerníček
Znovu u Spejbla a Hurvínka, 1974

po znovuootevření rekonstruovaného prostoru a dodnes je neustále vyprodaný. „Natáčelo se na třistašestistupňovou kameru, což byl úplně nový formát, který v Česku s loutkami ještě nikdo nepoužil,“ říká David Janošek. Dobrodružný filmový pořad o vesmíru navázal na dvouleté cestování skleněné figurky Hurvínka, jež putovala po oběžné dráze v české družici Planetum-1.

HURVÍNEK V KAŽDÉ KONZERVĚ

Highlightem divadelního programu letošní sezóny je inscenace *Kabaret Hurvajz*, která má premiéru právě 2. května – na Hurvínkovy narozeniny. Půjde o kompilaci nejlepších dialogů Spejbla a Hurvínka na jeho narozeninové oslavě, kde se má objevit i původní postava Kašpárka. Dalšími letošními premiérovými tituly pak budou *Hurvínkův pohádkový expres*, *Spejbl a elixír pošetilých myšlenek* a obnovená hra ze „zlatého fondu“ *Hurvínkův sněhulák*.

První letošní premiérou bylo představení *Mánička a bubáči*, jež je určené nejmenším dětem už od dvou let a řeší se v něm strach ze tmy. Právě zaměření na čím dál mladší publikum slaví v divadle poslední roky úspěchy. I proto

v rámci loňské rekonstrukce děvické scény, během níž se soubor na čas přesunul do nedalekého hotelu International, vznikla z někdejšího Muzea loutek nová zkušebna, která má zároveň sloužit jako sál pro batolecí představení. Nově letos divadlo spolupracuje také s národní kulturní památkou Vyšehrad, kde se hrají právě i představení pro batolata.

„I do budoucna chceme budovat podobné přesahy,“ komentuje spolupráci s dalšími kulturními institucemi Janošek. Do konce května ve Skupových rodných Strakonících probíhá výstava k Hurvínkovým narozeninám v Muzeu středního Pootaví na Strakonickém hradě a také v nedalekém vodním mlýně Hoslovice. V rámci výročí se divadlo spojilo například také s českou designovou značkou dřevěných hraček Tititi, která vyrobila limitovanou sérii figurek Hurvínka.

S kampaní ke stému výročí se lidé budou po celý rok setkávat i ve veřejném prostoru. „Hurvíněk na nás letos vykoukne tak říkajíc z každé konzervy. Hlavním záměrem je, aby si lidé uvědomili, jakou dobu už tu s námi je, a doufejme, že se s ním budeme ještě dlouho potkávat,“ slibuje David Janošek.

▼ INZERCE

SVĚT KNIHY PRAHA '26

31. mezinárodní knižní veletrh a literární festival

Výstaviště Praha

14→17.5.

témata: Evropa, Historie

